

VOOR HEN DIE HUN LEVEN HEBBEN

GEGEVEN VOOR ONZE VRIJHEID

CDA-BINNENMAAS
Mei 2009

Begin 1995 werd door de CDA-fractie in een gemeenteraadsvergadering de suggestie gedaan om bij de straatnaamgeving in de toekomst gebruik te maken van de namen van inwoners van de voormalige gemeenten, die in de Tweede Wereldoorlog het leven hebben gelaten bij hun verzet tegen de bezetting.

Het leek de toenmalige fractie een gepaste wijze om deze mensen te eren voor hun inzet voor het herstel van onze vrijheid en voor de bevrijding van de bezetting. Zij hebben onze vrijheid met hun leven bevochten. Daarbij werd verwezen naar het feit dat in dat jaar 50-jaar bevrijding op allerlei wijze zou worden herdacht en gevierd. En het vernoemen van gevallen bij straatnaamgeving moest daarbij volgens de leden van de fractie als een vorm van eren en gedenken worden gezien.

Vanuit het toenmalige CDA-Binnenmaas werd een werkgroep *) geformeerd, die zich heeft gebogen over de uitwerking van het initiatief om gevallen te vernoemen.

De werkgroep heeft zich bewust beperkt tot namen van gevallen in de Tweede Wereldoorlog. In de toelichting heeft de werkgroep aangegeven dat hun keuze onverlet laat dat ook andere inwoners zich zeer verdienstelijk hebben gemaakt en vaak met gevaar voor eigen leven zich hebben ingezet tegen de bezetters.

Uiteindelijk heeft de werkgroep in 1995 drie categorieën gevallen onderscheiden:

- I): Inwoners, die deel hebben genomen aan het verzet en door de bezetters zijn doodgeschoten;
- II): Inwoners, die als represaille voor hulp aan geallieerde vliegers zijn gefusilleerd;
- III): Inwoners, die als dienstplichtige/beroepsmilitair in oorlogstijd het leven hebben gelaten.

Na het verschijnen van de nota zijn daarna in de loop van de tijd namen van mensen, die in de nota werden genoemd, gebruikt bij de straatnaamgeving. Dat geldt voor: Nikolaus Bout en Johannes Kolf in Westmaas en voor Huibert van der Hoek in Mijnsheerenland. Inmiddels heeft het College van B&W ook besloten tot het vernoemen van een (nog aan te leggen) straat in Mijnsheerenland naar Jacob van Etten. Het is bij deze namen gebleven omdat er in het verleden is besloten dat namen uit de nota alleen zouden worden gebruikt bij straatnaamgeving in zogenaamde inbreidingslocaties.

Na de fusie tussen de gemeenten Binnenmaas en 's-Gravendeel is binnen de CDA-fractie van de "nieuwe" gemeente Binnenmaas het plan opgevat om de nota uit 1995 aan te vullen met namen van gevallen uit 's-Gravendeel. Een drietal mensen **) heeft zich hierover gebogen. De opzet van de nota is bewust in stand gelaten. Binnen de oorspronkelijk onderscheiden categorieën is gezocht naar eventuele aanvullingen. Die zijn bij twee van de drie categorieën gevonden.

De oorspronkelijke nota is met zeven namen aangevuld. En ook hierbij zijn de samenstellers zich bewust van de gevolgen van de keuze voor het onderscheiden van de drie categorieën.

Het is de leden van de werkgroep en de fractie ook weer opgevallen dat de oorlogsgeschiedenis (de periode 1940-1945) voor elk van de dorpen verschillend is. Zo draagt bijvoorbeeld de geschiedenis van 's-Gravendeel heel duidelijk de sporen van het feit dat het dorp – zowel bij het begin als tegen het einde van de oorlog - dicht bij de linies lag, waar (zwaar) werd gevochten. Het aantal burgerslachtoffers en de forse vernielingen zijn daar voorbeelden van. De geschiedenis van Westmaas (en Greup) daarentegen wordt sterk bepaald door de represaillemaatregel als gevolg van hulp aan Engelse vliegeniers, die een noodlanding moesten maken. Maar – en dat geldt voor elk dorp – elke gevallene heeft diepe indruk gemaakt onder de inwoners van de dorpen.

Er is bewust voor gekozen geen geschiedschrijving in de nota op te nemen. Het gaat om de namen van de gevallen. Wel is bij elke naam een korte toelichting geschreven, die wellicht ook bij de straatnaamgeving kan worden gebruikt.

De CDA-fractie biedt de bijgewerkte nota aan aan de gemeenteraad en het College van B&W van Binnenmaas. Zij spreekt daarbij de wens uit dat deze nota in de toekomst betrokken wordt bij de straatnaamgeving. Bij straatnaamgeving worden inmiddels, naar de opvattingen van de CDA-fractie terecht, ook inwoners van de dorpen en toekomstige bewoners van de straten betrokken. De CDA-fractie doet een beroep op de gemeenteraad en het College om daarbij ook gebruik te (laten) maken van de namen van mensen, die **HUN LEVEN HEBBEN GEGEVEN VOOR ONZE VRIJHEID**. Daarbij bepleit de CDA-fractie om de namen uit de nota niet langer alleen te gebruiken bij de straatnaamgeving in inbreidingslocaties, maar ook bij die in uitbreidingslocaties.

Voor de vijf mannen, die zijn gefusilleerd als represaille voor hulp aan Engelse vliegeniers, die een noodlanding moesten maken (zie categorie II, blz. 5 in de nota), zou naar de mening van de leden van de CDA-fractie ook kunnen worden gedacht aan het oprichten van een apart gedenkteken. Deze mannen zijn gezamenlijk gefusilleerd en woonden allen dicht bij elkaar op de Stougjesdijk (“Greup”).

Alle namen in de nota zijn bijeengebracht op basis van herinnering; aangevuld met raadpleging van literatuur.

*) Samenstelling:
J. Kleinendorst
A. Middelkoop
M. Preesman
J.H.F. Quartel
P.R. Troost
H.C.J. van Etten

**) Samenstelling:
Mw. W. van Veen – Griffioen
A. Tolenaars
H.C. J. van Etten

Categorie I: Inwoners, die deel hebben genomen aan het verzet tegen de bezetting en door de bezetters zijn vermoord.

Onderstaande inwoners namen op enigerlei wijze deel aan het verzet, maar hebben de bevrijding van de bezetting niet mogen meemaken, omdat zij door de bezetter zijn gedood.

* **Nikolaus Bout** (geboren: 14 november 1915).

Nico Bout, inwoner van Westmaas, was een vooraanstaand verzetsman (lid van de Binnenlandse Strijdkrachten); tevens lid van de Landelijke Organisatie voor hulp aan onderduikers. Hij werd op 23 maart 1945 te Mijnsheerenland gearresteerd en op 3 april 1945 te Rotterdam gefusilleerd.

Er is inmiddels een straat in Westmaas naar deze verzetsman vernoemd.

* **Johannes Kolf** (geboren: 6 november 1915).

Jo Kolf, inwoner van Westmaas, werd binnen het verzet “Jodocus” genoemd. Bekend is zijn deelname aan de overval op het Huis van Bewaring in Leeuwarden op 8 december 1944, waarbij een groot aantal verzetsmensen werd bevrijd. Hij werd op 29 januari te Leeuwarden door de Sicherheitsdienst doodgeschoten.

Er is inmiddels een straat in Westmaas naar deze verzetsman vernoemd.

* **Jacob van Etten** (Geboren: 8 februari 1913).

Jaap van Etten, oorspronkelijk inwoner van Westmaas, maar tijdens de oorlog woonachtig aan de Blaakschedijk (gemeente Mijnsheerenland), was lid van de Binnenlandse Strijdkrachten. Hij werd op 4 mei 1945, op de vooravond van de officiële Bevrijdingsdag, na zijn onderduikadres te hebben verlaten in de veronderstelling dat de bevrijding reeds een feit was, aan de Hoflaan te Mijnsheerenland doodgeschoten.

Het College van B&W heeft besloten een nog aan te leggen straat nabij Zeggegors in Mijnsheerenland naar deze verzetsman te gaan vernoemen.

* **Johannes Martinus van Aken** (Geboren: 17 augustus 1924).

Johan van Aken, inwoner van Heinenoord, was lid van de Binnenlandse Strijdkrachten. Hij werd op 4 mei 1945, op de vooravond van de officiële Bevrijdingsdag, na zijn onderduikadres te hebben verlaten in de veronderstelling dat de bevrijding reeds een feit was, evenals Jaap van Etten aan de Hoflaan te Mijnsheerenland doodgeschoten.

* **Arie Bastiaan Noorlander** (Geboren: 31 december 1926).

Arie Noorlander, inwoner van 's-Gravendeel, kwam in Scheveningen in de gevangenis nadat hij steentjes had gegooid naar Duitse zeelieden en 's-Gravendeelse NSB'ers. Hij maakte kennis met de landelijke ondergrondse en smokkelde mensen naar Zwitserland. Hij werd verraden, opgepakt en naar Dachau gebracht. Hij stierf op 2 juli 1944 in Reims.

* **Willem van Heesen** (Geboren: 11 juli 1920).

Wim van Heesen, inwoner van 's-Gravendeel, zoon van de burgemeester, kwam voor hetzelfde "vergrijp" als Arie Noorlander ook in de gevangenis in Scheveningen. Later werd hij lid van de ondergrondse en was hij lid van de groep Partizanen, die in september 1944 in Putten op een auto met Duitsers erin schoot. Als represaille werden alle mannen uit Putten, waaronder Wim, als dwangarbeider afgevoerd. Hij overleed op 25 april 1945 in het concentratiekamp Neuengamme.

* **Jacob van Breda** (Geboren: 29 januari 1925).

Jaap van Breda was ondergedoken bij de familie Vogelaar in 's-Gravendeel. Hij was actief in de verzetsgroep van Leen Barth. Op 6 mei 1945, één dag na de officiële bevrijding, werd hij aan de Raadhuislaan te Mijnsheerenland door een Duitse militair doodgeschoten.

Categorie II: Inwoners, die als represaille zijn gefusilleerd.

In verband met hulp aan geallieerde (Engelse) vliegers, die een noodlanding moesten maken in de omgeving van Westmaas, zijn onderstaande inwoners, die allen tamelijk dicht bij elkaar woonden aan de Stougjesdijk (“Greup”), op 19 september 1941 als represaille gefusilleerd.

- * **Arie van der Stel** (Geboren: 18 april 1881);
- * **Joris de Heus** (Geboren: 2 november 1888);
- * **Pieter Wouter (“Piet”) Kruijthoff** (Geboren: 26 november 1911);
- * **Arie van Steensel** (Geboren: 6 september 1915);
- * **Bastiaan Arie (“Bas”) Barendrecht** (Geboren: 18 september 1919).

Categorie III: Inwoners, die als dienstplichtige/beroepsmilitair in oorlogstijd het leven hebben gelaten.

Onderstaande inwoners waren bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog dienstplichtig/beroepsmilitair en hebben in (of net na) die oorlog het leven gelaten.

* **Cornelis van 't Hof** (Geboren: 7 december 1908).

Cees van 't Hof, inwoner van Heinenoord, was dienstplichtige toen de oorlog uitbrak. Hij kwam op 12 mei 1940 te Sint-Oedenrode om het leven.

* **Huibert van der Hoek** (Geboren: 20 juni 1916).

Huib van der Hoek, inwoner van Mijnsheerenland, was konstabelmaat op de Hr. Ms. "Prins van Oranje", die na het leggen van versperringen op 10 januari 1942 uit Tarakan probeerde te ontsnappen. Volgens Japanse radioberichten zou het daarbij door twee Japanse torpedojagers tot zinken zijn gebracht.

Naar deze militair is inmiddels een straat in Mijnsheerenland vernoemd.

* **Jan Willem Witvliet** (Geboren: 8 maart 1919).

Jan Witvliet, inwoner van Westmaas, was stoker op de kruiser "Java". Hij kwam om op 27 februari 1942 tijdens de slag tegen de Japanse vloot in de Javazee, waarbij de kruiser werd getorpedeerd.

* **Gerrit Gravendeel** (Geboren: 25 juni 1919).

Gerrit Gravendeel, inwoner van Puttershoek, was matroos 1^e klas op de Hr. Ms. "De Ruijter". Hij werd gevangen genomen en naar het concentratiekamp Tarakan gevoerd. Na de capitulatie is hij door de Japanners uit het kamp weggevoerd en op 13 april 1945 in Makassar met anderen in een prauw ingescheept. Nadien is niets meer van hem vernomen (zeemansgraf).

* **Melis Visser** (Geboren: 4 september 1909).

Melis Visser, inwoner van 's-Gravendeel, was reserve luitenant en is op 23 augustus 1940 omgekomen bij een bombardement op het schip "de Pavon", waarop hij zich bevond en dat na de capitulatie naar Engeland wilde ontkomen.

* **Jafeth van der Heiden** (Geboren: 6 oktober 1910).

Jafeth van der Heiden, inwoner van 's-Gravendeel, had getekend bij de KNIL en was sergeant infanterie. Hij werd krijgsgevangen genomen en werd te werk gesteld bij de aanleg van de Birma-spoorlijn. Tijdens een overtocht naar Japan werd het schip "Fuji Maru", waarop hij zich bevond, gebombardeerd. Hij verdronk op 21 september 1944 in de Baai van Manilla.

* **Arie van Maanen** (Geboren: 6 september 1920).

Arie van Maanen, inwoner van 's-Gravendeel, had getekend bij de KNIL en was fuselier infanterie. Hij werd krijgsgevangen genomen en werd op transport geplaatst om als dwangarbeider aan de Birma spoorlijn te gaan werken. Tijdens de overtocht werd hij ziek. Nadat het schip in Rangoon aanlegde, overleed hij op 27 maart 1943 in Rangoon in Birma (sinds 1989: Yangon in Myanmar).

* **Melis van der Ree** (Geboren: 19 september 1907).

Melis van der Ree, inwoner van 's-Gravendeel, had getekend bij het KNIL en was Sergeant Majoor Administrateur. Hij werd krijgsgevangen genomen en werd als dwangarbeider ingezet bij de aanleg van de Birma-spoorlijn. Op 18 juni 1943 stierf hij in Chungkai in Thailand aan ondervoeding.